

Siedmiowymiarowy model aspiracji życiowych Kassera i Ryana. Analiza trafności i rzetelności narzędzia

Anna Maria Zawadzka, Joanna Duda, Rafał Rymkiewicz, Blanka Kondratowicz-Nowak

Uniwersytet Gdański, Instytut Psychologii

Artykuł prezentuje polską adaptację narzędzia zwanego *Indeksem aspiracji* autorstwa Tima Kassera i Richarda Ryana. Służy ono do pomiaru dwóch typów aspiracji – wewnętrznych (rozwój osobisty, związki z innymi, wspólnotowość) i zewnętrznych (bogactwo, sława, wizerunek) oraz aspiracji dotyczących zdrowia. Zaprezentowano wyniki trzech badań. Wyniki pierwszego wskazują na dopasowanie do badanej grupy, zakładanego przez autorów, modelu siedmioczynnikowego oraz satysfakcjonującą rzetelność każdej z aspiracji. Rezultaty drugiego badania, zgodnie z założeniami autorów narzędzia, ukazują pozytywne związki aspiracji wewnętrznych z uczuciami pozytywnymi i zadowoleniem z życia. Trzecie badanie wskazuje na pozytywne związki aspiracji zewnętrznych – bogactwa, sławy i wizerunku z orientacją materialistyczną. Prezentowane narzędzie jest trafne wewnętrznie i teoretycznie oraz rzetelne.

Słowa kluczowe: *aspiracje życiowe, materializm, dobrostan, Indeks aspiracji*

Jednym z ważnych tematów badań psychologicznych są cele, które osoba wybiera w życiu i ich wpływ na jej dobrostan (fizyczny, psychiczny i społeczny). Jedną z najbardziej spopularyzowanych teorii, która podejmuje ten wątek, jest teoria autodeterminacji (Ryan, Deci, 2000). W odniesieniu do tej teorii powstało prezentowane w artykule narzędzie zwane *Indeksem aspiracji* (IA). W ramach IA wyróżnia się dwie grupy celów – wewnętrzne i zewnętrzne, które stawia się w opozycji do siebie w urzeczywistnianiu dobrostanu jednostki.

Dotychczas za pomocą IA przeprowadzono wiele badań w różnych kontekstach kulturowych oraz na odmiennych grupach wiekowych i wskazano, że ukierunkowanie na

realizację celów zewnętrznych w porównaniu z orientacją na cele wewnętrzne obniża dobrostan (Kasser, Ryan, 1993, 1996; Kim, Kasser, Lee, 2003; Lekes, Gingras, Philippe, Koestner, Fang, 2009; Martos, Kopp, 2012; Ryan, Chirkov, Little, Sheldon, Timoshina, Deci, 1999; Schmuck, Kasser, Ryan, 2000). Miarami dobrostanu, których użyto w tych badaniach, były: samoaktualizacja, witalność, ogólne zadowolenie z życia, typ odczuwanych w ciągu dnia emocji, poziom narcyzmu, odczuwanego niepokoju, depresji czy objawy somatyczne.

Niniejszy artykuł ma na celu przedstawienie wybranych właściwości psychometrycznych IA na grupach Polaków. W literaturze polskiej, jak autorom wiadomo, są wykorzystywane dwie wersje IA autorstwa Tima Kassera i Richarda Ryana – siedmioczynnikowa (z 1996 roku; por. Kondratowicz-Nowak, Zawadzka, Godlewska-Werner, 2013; Zawadzka, Duda, 2012) i jedenastoczynnikowa (poszerzona z 2005 roku; por. Górnik-Durose, Janiec, 2010). Natomiast nie ma opracowania, które przedstawiałoby właściwości psychometryczne siedmioczynnikowego *Indeksu aspiracji* Kassera i Ryana, dotyczącego próby polskiej. Ten artykuł ma za zadanie wypełnić istniejącą lukę.

W badaniach przeprowadzonych dotychczas głównie w USA, Europie i Azji wykazano (m.in. w następujących

Anna Maria Zawadzka, Instytut Psychologii, Uniwersytet Gdański, ul. Bażyńskiego 4, 80-952 Gdańsk, e-mail: psyamz@ug.edu.pl

Joanna Duda, Laboratorium Psychologii Ekonomicznej i Organizacji, Uniwersytet Gdański, ul. Bażyńskiego 4, 80-952 Gdańsk, e-mail: asia_duda@o2.pl

Rafał Rymkiewicz, Instytut Psychologii, Uniwersytet Gdański, ul. Bażyńskiego 4, 80-952 Gdańsk, e-mail: rafal.rym@poczta.onet.pl

Blanka Kondratowicz-Nowak, Instytut Psychologii, Uniwersytet Gdański, ul. Bażyńskiego 4, 80-952 Gdańsk, e-mail: blankakondratowicz@wp.pl

Korespondencję w sprawie artykułu prosimy kierować na adres: psyamz@ug.edu.pl

badaniach: Kasser, Ahuvia, 2002; Kasser, Ryan, 1993, 1996; Kim i in., 2003; Martos, Kopp, 2012; Lekes i in., 2009; Schmuck i in., 2000; Skarżyńska, 2003, 2004), że *Indeks aspiracji* daje możliwość sprawdzenia stopnia, w jakim ludzie koncentrują się na osiąganiu celów wewnętrznych w porównaniu z celami zewnętrznymi oraz jak waga i znaczenie celów zewnętrznych w porównaniu z wewnętrznymi wiążą się dobrostanem. Narzędzie to umożliwia również badanie wagi i znaczenia aspiracji materialistycznych, tzw. triady materialistycznej – pieniędzy, wizerunku i sławy (*money, image & fame*), dlatego jest użyteczne w śledzeniu korelatów psychologicznych tych aspiracji, które wiążą się z kulturą konsumpcji i materializmu (por. Górnik-Durose, Janiec, 2010). Powyższe uwagi dowodzą, że narzędzie to jest wartościowe i warto je adaptować.

Artykuł przedstawia analizy trafności wewnętrznej i rzetelności kwestionariusza oraz jego trafności kryterialnej. W ocenie trafności wewnętrznej posłużono się konfirmacyjną analizą czynnikową, a w analizie rzetelności testem α Cronbacha. W ocenie trafności kryterialnej posłużono się *Skalą uczuć pozytywnych i negatywnych SUPIN* (Brzozowski, 2010), *Skalą zadowolenia z życia – SWLS* (Diener, Emmons, Larsen, Griffin, 1985, w adaptacji Juczyńskiego, 2001) i *Skalą orientacji materialistycznej* (Zawadzka, 2006). Przyjęto, że uczucia pozytywne i zadowolenie z życia będą wiązać się dodatnio z aspiracjami wewnętrznymi, a aspiracje zewnętrzne – z orientacją materialistyczną.

Podstawy teoretyczne kwestionariusza – *Indeks aspiracji* Kassera i Ryana

U podstaw kwestionariusza aspiracji Kassera i Ryana leży teoria motywacji zwana teorią autodeterminacji (lub teorią samoukierunkowania) Richarda Ryana i Edwarda L. Deciego (Ryan, Deci, 2000). Autorzy tej teorii twierdzą, że chociaż motywację często traktuje się jako pojedynczy konstrukt, to nawet powierzchowne spojrzenie na to zagadnienie pokazuje, że ludzie są popychani do działania przez wiele czynników. Ludzie mogą postępować w określony sposób z powodu wewnętrznego zaangażowania (np. ze względu na samą wartość aktywności/działania) lub ze strachu (np. bo są nadzorowani) czy chęci uzyskania nagrody (np. uznania ze strony innych). Kontrast między wewnętrzną motywacją do działania a zewnętrzną presją to istota zagadnienia motywacji w teorii autodeterminacji. W koncepcji tej rozróżnia się dwa typy motywacji: wewnętrzną (tj. autonomiczną czy samoistną) i zewnętrzną (tj. instrumentalną) i przyjmuje się, że jedynie urzeczywistnianie motywacji wewnętrznej prowadzi do dobrostanu osoby.

Pojęcie motywacji wewnętrznej opisuje naturalną skłonność człowieka do asymilacji, dążenia do mistrzostwa, spontanicznych zainteresowań i eksploracji. Te dążenia są bardzo istotne dla rozwoju poznawczego i społecznego, stanowiąc podstawowe źródło radości i witalności człowieka (por. Ryan, Deci, 2000). Motywacja zewnętrzna dotyczy bardziej instrumentalnych niż przyjemnościowych aspektów działania. Ludzie regulowani w ten sposób są nastawieni na zyski zewnętrzne. Często podejmują działania w celu uniknięcia poczucia winy czy lęku. Znaczenie ma tutaj również potrzeba bliskości z ludźmi. Człowiek podejmuje działania, wzorując się na innych lub by podnieść swoją wartość w ich oczach.

Kasser i Ryan, kontynuując tradycję teorii autodeterminacji, wyróżnili też dwa typy celów – wewnętrzne i zewnętrzne (Kasser, Ryan, 1993, 1996; por. także Kasser, 2002; Górnik-Durose, 2002). Według nich cele wewnętrzne koncentrują osobę na dążeniach, które są zgodne z uniwersalnymi potrzebami psychologicznymi i w związku z tym samo dążenie do nich dostarcza zadowolenia i satysfakcji. Celami tymi są: rozwój osobisty, akceptacja siebie (tj. poczucie kompetencji i autonomii), związki z innymi (tj. poczucie wspólnoty, satysfakcjonujące relacje z rodziną i przyjaciółmi), wspólnotowość (tj. pragnienie aktywnego i produktywnego działania na rzecz globalnego dobra) i zdrowie (tj. brak chorób i jakichkolwiek dolegliwości zdrowotnych). W przeciwieństwie do nich cele zewnętrzne skupiają osobę na dążeniu do osiągnięcia nagród i pochwał, i często służą zdobywaniu innych celów. Te cele to: bogactwo (tj. sukcesy finansowe i posiadanie dóbr materialnych), sława czy popularność (tj. bycie sławnym, rozpoznawalnym i podziwianym), atrakcyjny wizerunek (tj. modne ubrania, ładna twarz i zgrabne ciało; Kasser, Ryan, 1993, 2001).

W ramach aspiracji życiowych Kasser i Ryan wyróżnili jeszcze cztery aspiracje, które z natury nie są ani typowo wewnętrzne, ani zewnętrzne, a odzwierciedlają inny wymiar – przekraczania Ja (*self-transcendence*) vs. fizycznego Ja (*physical self*; por. Grouzet i in., 2005). Wymiar przekraczania Ja zawiera cele: konformizm (tj. dążenie osoby do dopasowania się do oczekiwań społecznych) i duchowość (tj. dążenie do posiadania sensu, zrozumienia duchowego lub religijnego wymiaru rzeczywistości). Z kolei, wymiar fizycznego Ja, będący w opozycji do wymiaru przekraczania Ja, zawiera takie cele, jak hedonizm (tj. dążenie do przyjemności zmysłowych) i bezpieczeństwo (tj. dążenie do przetrwania i zdrowia). Dwie z wyróżnionych czterech aspiracji, tj. bezpieczeństwo i konformizm dodaje się – odpowiednio – bezpieczeństwo do wymiaru aspiracji wewnętrznych, a konformizm do wymiaru aspiracji zewnętrznych, jednak nie są one

silnie związane z pozostałymi aspiracjami należącymi do tych wymiarów (por. Grouzet i in., 2005). Wymiar aspiracji życiowych – przekraczanie Ja vs Ja fizyczne – Kasser i Ryana nawiązuje do wymiaru transcendencji Ja vs. umacniania Ja, modelu wartości Shaloma Schwartza (1992). Podczas gdy wymiar transcendencji Ja w modelu wartości tworzą życzliwość i uniwersalizm na wymiarze przekraczania Ja, w modelu aspiracji skupiają się aspiracje duchowości, wspólnotowości i konformizmu. Z kolei na wymiar umacniania Ja w modelu wartości składają się władza i osiągnięcia, przy wymiarze Ja fizyczne skupiają się aspiracje dotyczące sukcesu finansowego, hedonizmu, zdrowia i bezpieczeństwa (por. Grouzet i in., 2005; Schwartz, 1992; Schwartz i in., 2012).

Do teorii autodeterminacji w swoich badaniach nawiązują również Ken M. Sheldon i jego współpracownicy (Sheldon, Elliot, 1999; Sheldon, Houser-Marko, 2001). Dowodzą oni, że motywacja wewnętrzna to podstawowy warunek realizacji celów. Jednostka doświadcza autonomii w trakcie działania, co wiąże się w dużym stopniu z poczuciem satysfakcji z podejmowanych działań. Motywy zewnętrzne natomiast to presja, której jednostka podlega. Dąży do realizacji celów powodowana lękiem, poczuciem winy lub chęcią sprawienia przyjemności innym. Niezależnie od charakteru celów, wiąże się to z obniżeniem poziomu samorealizacji.

Związki aspiracji wewnętrznych i zewnętrznych z dobrostanem – przegląd badań

Badania przeprowadzone do tej pory zarówno przez Kasser i Ryana (twórców *Indeksu aspiracji*), jak i innych badaczy, wskazują, że cele zewnętrzne wiążą się z obniżonym, a cele wewnętrzne z podwyższonym poziomem funkcjonowania ogólnego i dobrostanu osób. Kasser i Ryan przeprowadzili w 1993 roku trzy badania mające na celu sprawdzenie hipotezy, że gromadzenie wielu dóbr, dążenie do zamożności osłabiają poczucie zadowolenia z życia i umiejętność przystosowania społecznego, jeśli są dla jednostki najważniejszym celem. Pierwsze badanie przeprowadzono na grupie studentów początkowych lat psychologii (35,5% mężczyzn i 64,4% kobiet). Sprawdzano, jak aspiracje dotyczące samoakceptacji, związków z innymi (tj. afiliacji) i sukcesów finansowych wiążą się z wagą pięciu wartości w życiu (tj. gromadzenia pieniędzy, bezpieczeństwa rodziny, globalnego dobra, duchowości i hedonizmu) oraz z poziomem samoaktualizacji i witalności oraz ze sposobem interpretowania przyczyn wydarzeń (tj. autonomia, kontrola, bezosobowa). Wyniki badania wykazały, że silne aspiracje samoakceptacji i funkcjonowania społecznego łączą się z wyższym poziomem samoaktualizacji i witalności, podczas gdy

koncentracja na sukcesach finansowych pociąga za sobą obniżenie poziomu samoaktualizacji i energii życiowej. Ponadto ludzie, którzy cenili najwyżej sukcesy finansowe uważali, że kontrola stanowi przyczynę zdarzeń.

Drugie badanie przeprowadzono na grupie studentów wyższych lat psychologii (33% mężczyzn i 67% kobiet). Zweryfikowano w nim związki aspiracji życiowych z preferencjami pięciu wartości w życiu i poziomem samoaktualizacji, co wykazało pierwsze badanie, oraz poszerzono analizy i przetestowano związki aspiracji z poziomem depresji i niepokoju. Uzyskane wyniki wskazały, że dominacja dążeń do samoakceptacji podwyższała poziom samoaktualizacji. Koncentracja na samoakceptacji i afiliacji, w przeciwieństwie do skupiania się na aspiracjach finansowych, korelowała z mniejszym lękiem i depresją. Zatem szkodliwość koncentracji na sukcesach finansowych została udowodniona ponownie, co więcej, w badaniu drugim wskazano jeszcze więcej jej negatywnych skutków psychologicznych.

Badanie trzecie przeprowadzono na grupie 18-latków (53% mężczyzn i 47% kobiet; Kasser, Ryan, 1993). Przetestowano w nim, jak aspiracje życiowe młodzieży wiążą się z prawidłowym funkcjonowaniem społecznym, występowaniem zaburzeń zachowania, poziomem ogólnego przystosowania i zdrowiem. Wysoka waga aspiracji samoakceptacji wiązała się z lepszym funkcjonowaniem ogólnym i mniejszą liczbą zaburzeń zachowania. Skupienie na afiliacji podnosiło poziom funkcjonowania ogólnego i aktywności społecznej, a funkcjonowanie społeczne łączyło się z mniejszą liczbą zaburzeń behawioralnych. Zgodnie z przewidywaniami, wysoki wskaźnik ważności sukcesów finansowych pociągał za sobą słabsze funkcjonowanie ogólne, niższą aktywność społeczną i większą liczbę zaburzeń zachowania. Ponadto, jeśli potrzeba samoakceptacji była silniejsza niż potrzeba sukcesów finansowych, wtedy odnotowywano mniejszą liczbę zaburzeń zachowania w funkcjonowaniu ogólnym i społecznym. W kolejnych badaniach Kasser i Ryan potwierdzili, że waga aspiracji zewnętrznych w porównaniu z ważnością wewnętrznych wiązała się z niższym poziomem witalności, samoaktualizacji, wyższym poziomem emocji negatywnych, wzrostem dolegliwości fizycznych, poziomem depresji i niepokoju oraz stwierdzono związki z wyższym poziomem narcyzmu i niższym emocji pozytywnych (Kasser, Ryan, 1996).

Podsumowując, Kasser i Ryan kilkoma badaniami dowiedli, że przedkładanie realizacji motywacji zewnętrznej nad wewnętrzną osłabia poczucie szczęścia. Dążenie do zamożności, sławy i atrakcyjności fizycznej powoduje obniżenie poziomu przystosowania i funkcjonowania społecznego, osłabia witalność i poziom satysfakcji

z życia. Odwrotnie – koncentracja na rozwoju osobistym, związkach z innymi i wspólnotowości generuje wzrost poczucia satysfakcji oraz podnosi poziom przystosowania i funkcjonowania społecznego.

Wyniki te potwierdzono w badaniach międzykulturowych w Niemczech (Schmuck i in., 2000), Rosji (Ryan i in., 1999), Chinach (Lekes i in., 2009), Korei Południowej (Kim i in., 2003), na Węgrzech (Martos, Kopp, 2012), w Rumunii (Frost, Frost, 2000) i w Chorwacji (Rijavec, Brdar, Miljković, 2006). Aspiracje wewnętrzne silnie dodatnio korelowały z dobrostanem psychicznym – wysokim poziomem samoaktualizacji, witalności i zadowolenia z życia, z wartościami realizującymi cele wewnętrzne oraz silnie negatywnie – z niepokojem, depresją, narcyzmem, dostrzeganymi u siebie dolegliwościami somatycznymi – w przeciwieństwie do aspiracji zewnętrznych. Ponadto w tych badanych krajach, gdzie obywatele na ogół mają niskie zarobki i są mniej zamożni – w Chinach (Lekes i in., 2009), na Węgrzech (Martos, Kopp, 2012), w Chorwacji (Rijavec i in., 2006), i Rosji (Ryan i in., 1999) – ustalono dodatnio związki zadowolenia z życia z preferencjami aspiracji zewnętrznych lub w przypadku Rumunii (Frost, Frost, 2000) – z ich brakiem. Jednak w każdym z tych badań cele wewnętrzne korelowały istotnie wyżej z analizowanymi miarami dobrostanu w porównaniu z celami zewnętrznymi.

Istnieje kilka badań przeprowadzonych na próbach polskich, w których posłużono się kwestionariuszem aspiracji. W badaniach Małgorzaty Górnik-Durose i Katarzyny Janiec (2010), w których wykorzystano wersję rozszerzoną IA (11-czynnikową), autorki nie uzyskały istotnych statystycznie związków obydwu typów aspiracji (zewnętrznych i wewnętrznych) z zadowoleniem z życia, jednak wskazały na istotne związki aspiracji zewnętrznych z materializmem. Wyniki badań prowadzonych przez Ryszarda Cieślaka i Tatianę Klonowicz (2004) wykazały, że cele wewnętrzne są znaczącym predyktorem zadowolenia z życia, uczuć pozytywnych i negatywnych oraz że nie ma istotnego statystycznie związku między celami zewnętrznymi i dobrostanem (Cieślak, Klonowicz, 2004). W badaniach Blanki Kondratowicz-Nowak, Anny M. Zawadzkiej i Doroty Godlewskiej-Werner (2013) wskazano na związki dodatnio religijności (rozumianej jako źródło siły) z aspiracjami wewnętrznymi (związki z innymi i wspólnotowość) oraz negatywne z aspiracjami zewnętrznymi (bogactwo). W badaniach Anny M. Zawadzkiej i Justyny Zalewskiej zaobserwowano korelacje aspiracji wewnętrznych dotyczących rozwoju osobistego i związków z innymi z dwoma wymiarami pokory – akceptacją siebie i rzeczywistości oraz godzeniem się z ograniczeniami (Zawadzka, Zalewska, 2013). Ponadto

w badaniach konsumenckich ustalono związki wybranych dwóch aspiracji IA – rozwoju osobistego i związków z innymi – z zadowoleniem z życia (Zawadzka, Duda, 2012). W innych badaniach Krystyny Skarżyńskiej, inspirowanych inwentarzem aspiracji, ustalono, że istnieją dodatnio związki między aspiracjami wewnętrznymi, zadowoleniem z życia i optymizmem, natomiast w przypadku aspiracji zewnętrznych badane związki okazały się nieistotne statystycznie (Skarżyńska, 2003, 2004). Podsumowując, większość badań przeprowadzonych na próbach polskich dowodzi związku aspiracji wewnętrznych z zadowoleniem z życia (por. Cieślak, Klonowicz, 2004; Skarżyńska, 2003, 2004; Zawadzka, Duda, 2012). Wyniki badań wskazują również, że aspiracje wewnętrzne wiążą się dodatnio z odczuwaniem emocji pozytywnych, optymizmem, religijnością, akceptacją siebie i rzeczywistości oraz godzeniem się z ograniczeniami. Aspiracje zewnętrzne z kolei wiążą się dodatnio z materializmem i ujemnie z religijnością.

BADANIE 1. ANALIZA TRAFNOŚCI WEWNĘTRZNEJ I RZETELNOŚCI INDEKSU ASPIRACJI (IA)

Celem pierwszego badania była analiza trafności wewnętrznej kwestionariusza, którą przeprowadzono w oparciu o confirmacyjną analizę czynnikową (CFA). Przetestowano zakładany w koncepcji IA model siedmioczynnikowy (por. Kasser, Ryan, 1996). W analizie posłużono się programem statystycznym AMOS 21.0.0 (por. Byrne, 2010).

Metoda

Grupa badana. Przebadano 760 osób w wieku $M = 22,31$ ($SD = 7,41$), w tym 471 kobiet i 289 mężczyzn. Badanymi byli uczniowie, studenci oraz osoby pracujące pochodzące z województw pomorskiego, wielkopolskiego i mazowieckiego.

Narzędzia i procedura. Badani wypełniali *Indeks aspiracji (Aspiration Index)* Kassera i Ryana (1996). Składa się on z 35 celów dotyczących siedmiu aspiracji życiowych: trzech zewnętrznych i trzech wewnętrznych oraz aspiracji dotyczących zdrowia. Aspiracje te to: bogactwo/aspiracje finansowe (np. cel życiowy: być zamożnym), sława/uznanie (np. cel życiowy: by moje nazwisko było znane przez wielu ludzi), wizerunek/atrakcyjność fizyczna (cel życiowy: ukrywać oznaki starzenia się), rozwój osobisty (np. cel życiowy: dorosnąć i nauczyć się nowych rzeczy), związki z innymi (cel życiowy: mieć dobrych przyjaciół, na których mogę liczyć), wspólnotowość (cel życiowy: pracować nad lepszym bytem dla społeczeństwa) i zdrowie (cel życiowy: być zdrowym fizycznie).

Badani ustosunkowują się do każdego z celów, odpowiadając na trzy pytania, posługując się siedmiostopniową skalą. Pytanie pierwsze: jak ważny jest dla ciebie dany cel (od 1 – *w ogóle nieważny* do 7 – *bardzo ważny*). Drugie: na ile prawdopodobne jest, że osiągniesz ten cel w przyszłości (od 1 – *w ogóle nieprawdopodobne* do 7 – *bardzo prawdopodobne*). Trzecie: jak dużo z tego celu udało się ci już osiągnąć (od 1 – *w ogóle nie* do 7 – *bardzo dużo*). Zanim przystąpiono do prac adaptacyjnych, kwestionariusz IA został dwukierunkowo przetłumaczony. Najpierw z języka angielskiego na polski przy konsultacji ze specjalistami językowymi (filologami angielskimi) oraz z psychologami pracującymi w Polsce. Następnie zrobiono tłumaczenie z języka polskiego na angielski przy ponownej konsultacji ze specjalistami językowymi (tym razem innymi) oraz psychologami pracującymi w Wielkiej Brytanii. Adaptacja powstała za zgodą i akceptacją autora narzędzia Tima Kassera.

Po przeprowadzeniu badania sprawdzono średnie i odchylenia standardowe dla każdej z siedmiu aspiracji życiowych. Były one następujące – bogactwo: $M = 3,78$ ($SD = 1,02$), sława: $M = 2,67$ ($SD = 1,13$), wizerunek: $M = 3,99$ ($SD = 1,24$), związki z innymi: $M = 5,56$ ($SD = 1,01$), rozwój osobisty: $M = 5,36$ ($SD = 0,76$), wspólnotowość: $M = 4,33$ ($SD = 1,03$) i zdrowie: $M = 5,27$ ($SD = 0,85$).

Wyniki

Model został estymowany bez problemu. W analizowanym modelu statystyka dopasowania χ^2 była istotna, $\chi^2(539) = 2239,87$ ($p = 0,001$), co może być wynikiem dużej liczebności próby. Dwa najważniejsze wskaźniki dopasowania CMIN/DF oraz RMSEA wyniosły odpowiednio: 4,15 i 0,06. Wartość wskaźnika RMSEA 0,06 dla modelu można uznać za satysfakcjonującą. Również statystyka χ^2/df (CMIN/DF) osiągnęła pożądane wartości (próg

akceptowalności wynosi = 5; za: Marsh, Hocevar, 1985). Innymi ważnymi wskaźnikami dopasowania są statystyki GFI oraz AGF i CFI. W przypadku testowanego modelu GFI, AGFI i CFI przyjęły wartości akceptowalne: GFI = 0,85, AGFI = 0,82, CFI = 0,85.

Analiza korelacji każdego stwierdzenia z danym czynnikiem wyniosła w testowanym modelu od około 0,40 do 0,86, jedynie w przypadku A30 była niższa i wyniosła 0,20 (por. rysunek 1). To stwierdzenie to: „Osiągać coraz większy wgląd w to, dlaczego robię to, co robię” (aspiracja rozwój osobisty). Biorąc pod uwagę przedstawione wyżej wskaźniki CFA, można uznać, że testowany model siedmioczynnikowy, zakładany przez autorów *Indeksu aspiracji* (Kasser, Ryan, 1996), był dopasowany w badanej grupie.

Rzetelność IA. W celu oszacowania rzetelności siedmiu czynników modelu IA Kassera i Ryana zastosowano analizę α Cronbacha. Rzetelność każdej ze skal w prezentowanym badaniu wyniosła: bogactwo – $\alpha = 0,82$, sława – $\alpha = 0,87$, wizerunek – $\alpha = 0,64$, związki z innymi – $\alpha = 0,77$, rozwój osobisty – $\alpha = 0,64$, wspólnotowość – $\alpha = 0,84$ i zdrowie $\alpha = 0,85$. Jak widać, testowane aspiracje życiowe uzyskały wymagane lub bliskie wymaganych współczynników α Cronbacha (tj. powyżej 0,70).

Wiek i płeć a aspiracje życiowe. Analiza korelacji testem r Pearsona wskazała na istotne statystycznie korelacje między wiekiem i aspiracjami dotyczącymi sławy $r = -0,13$; $p = 0,05$ i bogactwa $r = -0,07$; $p = 0,05$. Korelacje te wskazują, że im osoby były starsze, tym mniej ważne były dla nich sława i bogactwo. Z kolei w przypadku płci analiza przeprowadzona testem t Studenta wskazała na istotne statystycznie różnice między średnimi aspiracji dotyczących wizerunku, bogactwa, sławy, związków

Tabela 1

Różnice między średnimi i odchylenia standardowe kobiet i mężczyzn dla badanych aspiracji życiowych

Aspiracje	Kobiety		Mężczyźni		t
	M	SD	M	SD	
Bogactwo	3,70	0,96	3,93	1,08	3,05**
Sława	2,54	1,08	2,86	1,15	3,88***
Wizerunek	4,14	1,04	3,73	1,47	-4,41***
Rozwój osobisty	5,43	0,72	5,27	0,77	-3,00**
Związki z innymi	5,67	0,93	5,41	1,06	-3,54***
Wspólnotowość	4,42	0,96	4,15	1,11	-3,65***
Zdrowie	5,26	0,84	5,33	0,86	1,01

** $p = 0,01$; *** $p = 0,001$.

z innymi, rozwoju osobistego i wspólnotowości (por. tabela 1). Uzyskany wynik wskazuje, że kobiety większą wagę przywiązywały do aspiracji związanych z wizerunkiem (tj. atrakcyjnością fizyczną), rozwojem osobistym, związkami z innymi i wspólnotowością, podczas gdy mężczyźni bardziej cenili bogactwo i sławę. Aspiracje dotyczące zdrowia kobiet i mężczyzn nie różniły się istotnie statystycznie.

BADANIE 2 – ANALIZA TRAFNOŚCI KRYTERIALNEJ IA: ZWIĄZKI ASPIRACJI WEWNĘTRZNYCH Z ZADOWOLENIEM Z ŻYCIA I EMOCJAMI POZYTYWNYMI

Celem drugiego badania było sprawdzenie trafności kryterialnej polskiej wersji *Indeksu aspiracji* Kassera i Ryana. Posłużono się dwoma narzędziami, które są miarami dobrostanu (Hornowska, 2001). Wybrane miary dobrostanu to skala SWLS i *Skala uczuć pozytywnych i negatywnych* SUPIN. Mierzą one: pierwsza subiektywne poczucie zadowolenia z życia, druga typ przeżywanych uczuć – pozytywne i negatywne. W badaniach poprzedników z powodzeniem stosowano te miary i wskazywano na istotne dodatnie związki aspiracji wewnętrznych z dobrostanem (por. Kasser, Ryan, 1993, 1996; Kim i in., 2003; Lekes i in., 2009; Martos, Kopp, 2012; Ryan i in., 1999; Schmuck i in., 2000; Skarżyńska, 2003, 2004). Dlatego także tym razem założono, że wystąpią istotne dodatnie korelacje między aspiracjami wewnętrznymi i dobrostanem, i postawiono hipotezę H1: aspiracje wewnętrzne dotyczące rozwoju osobistego, związków z innymi i wspólnotowości będą dodatnio wiązały się z zadowoleniem z życia i przeżywaniem uczuć pozytywnych.

Nie postawiono hipotezy odnośnie do aspiracji zewnętrznych, gdyż wnioski z badań poprzedników są niejednoznaczne i dowodzą, że związki tych aspiracji z subiektywnym poczuciem zadowolenia z życia są zależne od kontekstu ekonomiczno-społecznego. Badania przeprowadzone w krajach rozwiniętych ekonomicznie wskazały na negatywne korelacje między zadowoleniem z życia i aspiracjami zewnętrznymi (Kasser, Ryan, 1993, 1996; Kim i in., 2003), podczas gdy w krajach rozwijających się, mniej zamożnych zaobserwowano pozytywne związki aspiracji zewnętrznych z zadowoleniem z życia (Lekes i in., 2009; Martos, Kopp, 2012; Rijavec i in., 2006; Ryan i in., 1999) lub brak istotnych związków (Frost, Frost, 2000; Górnik-Durose, Janiec, 2010; Skarżyńska, 2003, 2004).

Metoda

Grupa badana. Przebadano grupę studentów $N = 125$, która obejmowała 79 kobiet i 46 mężczyzn, w wieku $M = 22,57$ ($SD = 4,59$). Wybrano tę grupę wiekową, gdyż

większość badań poprzedników, testujących związki aspiracji z miarami dobrostanu, była także przeprowadzona na grupach studentów (por. Kasser, Ryan, 1993, 1996; Kim i in., 2003; Ryan i in., 1999; Schmuck i in., 2000). Tak jak tutaj, także w badaniach poprzedników zbadano więcej kobiet niż mężczyzn.

Narzędzia i procedura. W celu pomiaru aspiracji życiowych zastosowano *Indeks aspiracji* (Kasser, Ryan, 1996). Rzetelność narzędzia w badanej grupie wyniosła: bogactwo – $\alpha = 0,91$; sława – $\alpha = 0,93$; wizerunek – $\alpha = 0,92$; związki z innymi – $\alpha = 0,90$; rozwój osobisty – $\alpha = 0,82$; wspólnotowość – $\alpha = 0,92$ i zdrowie – $\alpha = 0,91$. Oznacza to, że testowane aspiracje życiowe uzyskały wysokie rzetelności w badanej grupie.

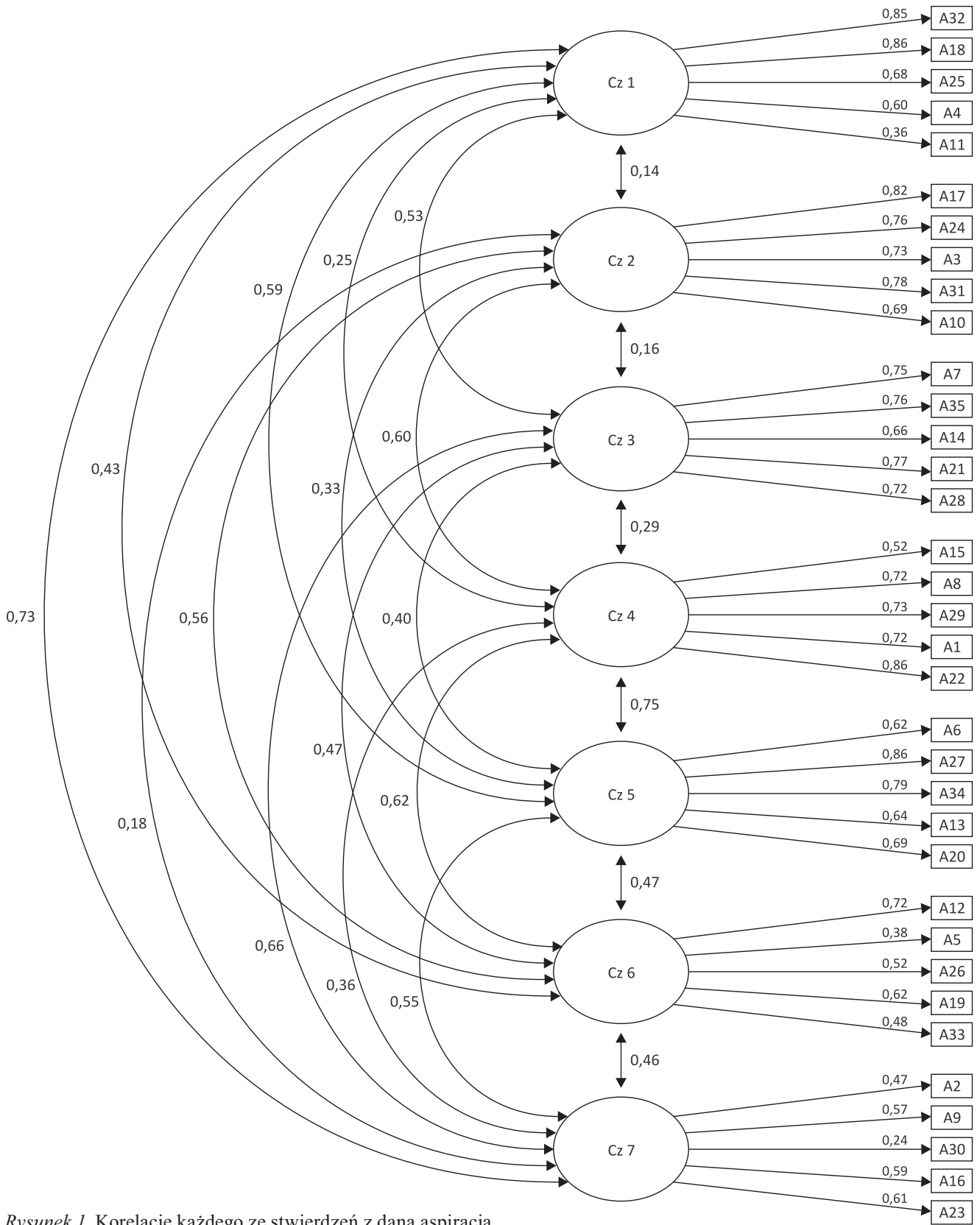
Pomiaru dobrostanu dokonano przy użyciu dwóch narzędzi – *Skali uczuć pozytywnych i negatywnych* SUPIN – wersja S20 (polska adaptacja PANAS; Brzozowski, 2010) oraz *Skali z zadowolenia z życia* (Diener i in., 1985, w adaptacji Juczyńskiego, 2001). Skala SUPIN służy do pomiaru dobrostanu emocjonalnego. Składa się z 20 słów nazywających różne emocje i uczucia. Osoba badana ma za zadanie udzielić odpowiedzi, jak czuje się w chwili badania, używając skali likertowskiej od 1 – *nieznacznie lub wcale* do 5 – *bardzo silnie*. Uczucia zostały przyporządkowane do pozytywnych i negatywnych (po dziesięć słów na czynnik). Rzetelność narzędzia wyniosła α Cronbacha = 0,84, co oznacza, że była wysoka.

Skala SWLS jest narzędziem pomiaru subiektywnego odczucia zadowolenia z życia. Składa się z pięciu stwierdzeń, do których badany ustosunkowuje się, zaznaczając odpowiedni punkt na pięciostopniowej skali, gdzie 1 oznacza *nie zgadzam się z tą opinią*, a 5 – *zgadzam się z tą opinią*. Rzetelność dla całej skali zadowolenia z życia wyniosła α Cronbacha = 0,75 i była satysfakcjonująca.

Wyniki

Dla określenia związków między aspiracjami a testowanymi miarami dobrostanu zastosowano korelację r Pearsona. Typ przeżywanych uczuć oraz zadowolenie z życia wiązały się istotnie statystycznie z badanymi aspiracjami życiowymi. Podsumowanie macierzy korelacji dla wymienionych zmiennych przedstawia tabela 2.

Jak wynika z tabeli 2, uczucia pozytywne korelują z aspiracjami wewnętrznymi ($r = 0,38$; $p = 0,001$). Dodatnie korelacje uzyskano między uczuciami pozytywnymi i każdą z aspiracji wewnętrznych oraz aspiracjami dotyczącymi zdrowia i przedstawiały się następująco: rozwój osobisty ($r = 0,25$; $p = 0,01$), związki ($r = 0,35$; $p = 0,001$), wspólnotowość ($r = 0,33$; $p = 0,001$), zdrowie ($r = 0,22$; $p = 0,05$). Korelacje uczuć pozytywnych z aspiracjami

Rysunek 1. Korelacje każdego ze stwierdzeń z daną aspiracją.
 ciąg dalszy rysunku 1 na s. 108

ciąg dalszy rysunku 1 ze s. 107

Czynnik	Aspiracja	Numer stwierdzenia	Treść stwierdzenia
Cz. 1	Związki z innymi	A32	Mieć głębokie i trwałe związki z innymi ludźmi
		A18	Mieć silne, bliskie związki z ludźmi
		A25	Czuć, że są ludzie, którzy mnie kochają i których ja kocham
		A4	Mieć dobrych przyjaciół, na których mogę liczyć
		A11	Dzielić życie z kimś kogo kocham
Cz. 2	Sława	A17	Być sławnym
		A24	By moje nazwisko często pojawiało się w mediach
		A3	By moje nazwisko było znane przez wielu ludzi
		A31	Być podziwianym przez wielu różnych ludzi
		A10	Być podziwianym przez wielu ludzi
Cz. 3	Zdrowie	A7	Być zdrowym fizycznie
		A35	Mieć zdrowy styl życia
		A14	Czuć się dobrze ze swoim poziomem kondycji
		A21	Być zdrowym i mieć się dobrze
		A28	Być mniej więcej wolnym od chorób
Cz. 4	Bogactwo	A15	Mieć sukcesy finansowe
		A8	Posiadać wiele drogich produktów
		A29	Mieć wystarczająco dużo pieniędzy, by kupić wszystko to, co się chce
		A1	Być zamożnym
		A22	Być bogatym
Cz. 5	Wspólnotowość	A6	Pracować nad lepszym bytem dla społeczeństwa
		A27	Pomagać innym ulepszyć ich życie
		A34	Pomagać ludziom w potrzebie
		A13	Być przy ludziach, którzy tego potrzebują, nie chcąc nic w zamian
		A20	Pracować, by stworzyć lepszy świat
Cz. 6	Wizerunek	A12	Słyszeć komentarze, jak atrakcyjnie wyglądam
		A5	Skutecznie ukrywać oznaki starzenia się
		A26	Osiągnąć świetny wygląd
		A19	Być na bieżąco z modą
		A33	Mieć wizerunek, który inni będą postrzegać jako godny zaufania
Cz. 7	Rozwój osobisty	A2	Dorosnąć i nauczyć się nowych rzeczy
		A9	Pod koniec życia być w stanie spojrzeć wstecz na moje życie jako pełne
		A30	Osiągać coraz większy wgląd w to, dlaczego to robię, co robię
		A16	Samemu decydować o tym, co robię, zamiast być „popychanym”
		A23	Wiedzieć i akceptować, kim naprawdę się jest

Tabela 2
Macierz korelacji dla aspiracji i testowanych miar dobrostanu

	Uczucia pozytywne	Uczucia negatywne	SWLS
Aspiracje wewnętrzne	0,38**	-0,07	0,46**
Aspiracje zewnętrzne	0,07	0,04	0,25*
Bogactwo	0,02	0,05	0,16
Sława	-0,03	-0,06	0,24**
Wizerunek	0,11	0,07	0,18
Rozwój osobisty	0,25**	-0,04	0,36***
Związki z innymi	0,35***	-0,05	0,38***
Wspólnotowość	0,33***	0,01	0,33***
Zdrowie	0,22*	-0,13	0,37***

* $p = 0,05$; ** $p = 0,01$; *** $p = 0,001$.

zewnętrznymi ($r = 0,07$, ni) oraz korelacje uczuć negatywnych z aspiracjami wewnętrznymi ($r = -0,07$, ni) i zewnętrznymi ($r = 0,04$, ni) okazały się nieistotne statystycznie.

Zadowolenie z życia korelowało silnie dodatnio z aspiracjami wewnętrznymi ($r = 0,46$; $p = 0,001$) i istotnie dodatnio z aspiracjami zewnętrznymi ($r = 0,24$; $p = 0,05$). Analizy korelacji poszczególnych aspiracji z zadowoleniem z życia wskazały na istotne dodatnie korelacje zadowolenia z życia z każdą z trzech aspiracji wewnętrznych, tj. rozwojem osobistym ($r = 0,36$; $p = 0,001$), związkami z innymi ($r = 0,38$; $p = 0,001$), wspólnotowością ($r = 0,33$; $p = 0,001$) i zdrowiem ($r = 0,37$; $p = 0,001$) oraz z aspiracjami dotyczącymi sławy ($r = 0,24$; $p = 0,01$). Aspiracje dotyczące bogactwa i wizerunku nie korelowały istotnie statystycznie z zadowoleniem z życia.

Uzyskane wyniki podtrzymują hipotezę H1, że aspiracje wewnętrzne wiążą się istotnie dodatnio z obydwooma testowanymi miarami dobrostanu – uczuciami pozytywnymi i zadowoleniem z życia. Z kolei wynik dla aspiracji zewnętrznych okazał się zgodny z obserwacjami notowanymi w krajach mniej zamożnych (np. w Rosji, Rumunii czy w Chinach), gdzie obserwuje się występowanie słabej dodatniej korelacji aspiracji zewnętrznych z zadowoleniem z życia i wysokiej korelacji aspiracji wewnętrznych z zadowoleniem z życia (por. Lekes i in., 2009; Martos, Kopp, 2012; Ryan i in., 1999). Uzyskany wynik, pozytywnie weryfikując postawioną hipotezę, dowodzi trafności kryterialnej testowanego narzędzia.

BADANIE 3 – ANALIZA TRAFNOŚCI KRYTERIALNEJ: ZWIĄZKI ASPIRACJI ZEWNĘTRZNYCH Z MATERIALIZMEM

Aby pogłębić wiedzę na temat trafności kryterialnej *Indeksu aspiracji*, przeprowadzono kolejne badanie. Miarą trafności kryterialnej, jaką zastosowano w tym badaniu, była *Skala orientacji materialistycznej* (Zawadzka, 2006), która bada stopień koncentracji osoby na nabywaniu dóbr oraz łączenia nabywania i stanu posiadania z sukcesem i szczęściem w życiu. Wzięto pod uwagę ten typ kryterium trafności, gdyż aspiracje zewnętrzne, w założeniu autorów narzędzia, mają umożliwić badanie wagi i znaczenia aspiracji materialistycznych (tj. bogactwa, sławy i wizerunku; Kasser, Ryan, 1993, 1996). Inni autorzy także posłużyli się w badaniach pomiarem materializmu, dowodząc trafności kryterialnej skal aspiracji zewnętrznych (Kasser, Ahuvia, 2002). W badaniach poprzedników zrealizowanych na próbie polskiej również wskazano na dodatnie związki aspiracji zewnętrznych z materializmem (Górnik-Durose, Janiec, 2010). Zatem w badaniu 3 przyjęto i testowano hipotezę H2: aspiracje zewnętrzne (bogactwo, sława, wizerunek) będą się wiązać dodatnio z orientacją materialistyczną badanych osób.

Metoda

Grupa badana. Przebadano 152 osoby, w wieku $M = 30,05$ ($SD = 10,66$), w tym 88 kobiet i 64 mężczyzn. Badanymi byli studenci i osoby pracujące z województwa pomorskiego.

Narzędzia i procedura. W celu pomiaru aspiracji życiowych zastosowano *Indeks aspiracji* (Kasser, Ryan, 1996). Rzetelność każdej ze skal w prezentowanym badaniu była wysoka i wyniosła: dla bogactwa – $\alpha = 0,91$; dla sławy – $\alpha = 0,93$; dla wizerunku – $\alpha = 0,91$; dla rozwoju osobistego – $\alpha = 0,84$; dla związków z innymi – $\alpha = 0,89$; dla wspólnotowości – $\alpha = 0,91$ i dla zdrowia – $\alpha = 0,91$. Wszystkie uzyskane w badanej grupie rzetelności aspiracji życiowych były satysfakcjonujące.

Do pomiaru materializmu zastosowano *Skalę orientacji materialistycznej* (Zawadzka 2006). Składa się ona z pięciu stwierdzeń (np. „Uważam, że szczęście wiąże się z życiem w luksusie, posiadaniem wielu dóbr”), do których badany ustosunkowuje się za pomocą pięciostopniowej skali – od 1 *zdecydowanie się nie zgadzam* do 5 *zdecydowanie się zgadzam*. Rzetelność α Cronbacha dla skali w badanej grupie wyniosła $\alpha = 0,73$, co oznacza, że skala była rzetelna.

Wyniki

Aby zweryfikować postawioną hipotezę, przeprowadzono analizę korelacji r Pearsona. Wykazała ona dodatni,

zgodny z założeniem, związek między orientacją materialistyczną i każdą z aspiracji zewnętrznych: z bogactwem ($r = 0,46$; $p = 0,001$), ze sławą ($r = 0,27$; $p = 0,001$) i z atrakcyjnością fizyczną ($r = 0,21$; $p = 0,01$). Korelacja zsumowanej wartości aspiracji zewnętrznych z orientacją materialistyczną wyniosła $r = 0,38$; $p = 0,001$. Korelacje aspiracji wewnętrznych z materializmem były nieistotne statystycznie. Wynik ten potwierdza hipotezę H2 i dowodzi trafności kryterialnej prezentowanego w niniejszym opracowaniu narzędzia.

DYSKUSJA I PODSUMOWANIE

Badania wykazały, że prezentowane narzędzie jest trafne oraz rzetelne. Ustalono, że testowany siedmioczynnikowy model jest satysfakcjonująco dopasowany do badanej próby. Analiza rzetelności również wskazała na satysfakcjonujące wskaźniki α Cronbacha (badanie 1). W badaniu wykazano także związki dążeń wewnętrznych i zewnętrznych z płcią. Tak jak w badaniach poprzedników (por. Kasser, Ryan, 1993, 1996), ustalono, że kobiety bardziej cenią aspiracje wewnętrzne, podczas gdy mężczyźni – aspiracje zewnętrzne (badanie 1). Wiek okazał się mieć znaczenie przy aspiracjach dotyczących sławy i bogactwa – osoby młodsze wyżej ceniły i chętniej realizowały te aspiracje niż osoby starsze (badanie 1). Przeprowadzone badania wskazały również, że prezentowane narzędzie ma dobrą trafność kryterialną. Wyniki potwierdziły postawione hipotezy, ukazując istotne znaczenie aspiracji wewnętrznych dla dobrostanu jednostki (badanie 2) oraz związek aspiracji zewnętrznych z orientacją materialistyczną w życiu (badanie 3). Tym samym udowodniono główne założenia leżące u podstawy IA, że aspiracje wewnętrzne wiążą się z podwyższonym dobrostanem, a aspiracje zewnętrzne – z orientacją materialistyczną.

Uzyskane rezultaty, wskazujące na silne dodatnie związki aspiracji wewnętrznych z dobrostanem (mierzonym poziomem zadowolenia z życia), potwierdzają wnioski z badań, jakie przeprowadzono wcześniej za pomocą IA w różnych krajach (por. Kasser, Ryan, 1993, 1996; Kim i in., 2003; Lekes i in., 2009; Martos, Kopp, 2012; Ryan i in., 1999; Schmuck i in., 2000). W przypadku aspiracji zewnętrznych uzyskano wyniki nawiązujące do wniosków z badań przeprowadzonych w krajach mniej zamożnych, których mieszkańcy mają sytuację ekonomiczną zbliżoną do mieszkańców Polski. Są one następujące: aspiracje zewnętrzne wiążą się dodatnio z zadowoleniem z życia, jednak są to słabsze korelacje w porównaniu z aspiracjami wewnętrznymi. Wnioski te płyną z badań węgierskich (Martos, Kopp, 2012), chorwackich (Rijavec i in., 2006) oraz porównań Rosjan i Amerykanów (Ryan i in., 1999). W badaniach chińskich i rumuńskich zaobserwowano

odpowiednio: związki dodatnie i brak związków między zadowoleniem z życia i aspiracjami zewnętrznymi (por. Lekes i in., 2009; Frost, Frost, 2000). Aspiracje zewnętrzne mogą dotyczyć polepszenia materialnego standardu życia i osiągnięcia symboli statusu społecznego. Stąd te aspiracje mogą mieć inne znaczenie dla zadowolenia z życia w krajach o różnym stopniu zamożności mieszkańców. W krajach zamożnych, takich jak USA, koncentrowanie się w życiu na aspiracjach zewnętrznych może prowadzić do obniżenia zadowolenia z życia, gdyż może oznaczać zaniedbywanie realizacji aspiracji wewnętrznych. Z kolei aspiracje zewnętrzne w krajach mniej zamożnych mogą służyć realizacji celów wewnętrznych, np. dążenie do bogactwa może służyć poszerzeniu możliwości rozwoju osobistego, a dążenie do sławy może być interpretowane jako poszukiwanie akceptacji i sposób na osiągnięcie dobrych relacji z innymi. Uzyskane wyniki dotyczące aspiracji zewnętrznych umacniają występujący już w literaturze przedmiotu wniosek, że aspiracje zewnętrzne przy pomiarze dobrostanu jako zadowolenia z życia są wrażliwe na czynniki ekonomiczno-kulturowe (por. Grouzet i in., 2005). Co ważne, analiza trafności kryterialnej za pomocą skali orientacji materialistycznej wykazała, zgodnie z założeniami autorów indeksu, że aspiracje zewnętrzne dotyczą ukierunkowania materialistycznego w życiu.

W kolejnych badaniach należałoby prześledzić związki aspiracji wewnętrznych i zewnętrznych z miarami obniżonego dobrostanu, tj. z poziomem niepokoju i lęku, depresji czy objawów somatycznych. Te miary, w przeciwieństwie do pomiaru afektywnych miar dobrostanu (SWB czy PANAS), korelują ujemnie z aspiracjami zewnętrznymi bez względu na kraj, z jakiego pochodzi badana próba (por. Kasser, Ryan, 1993, 1996; Kim i in., 2003; Lekes i in., 2009; Martos, Kopp, 2012; Ryan i in., 1999; Schmuck i in., 2000).

Podsumowując, wyniki uzyskane w trzech przeprowadzonych badaniach pozwalają stwierdzić, że *Indeks aspiracji* jest narzędziem trafnym i rzetelnym także w kulturze polskiej.

LITERATURA CYTOWANA

- Brzozowski, P. (2010). Skala uczuć pozytywnych i negatywnych *SUPIN. Polska adaptacja skali PANAS D. Watson i L. A. Clark*. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP.
- Byrne, B. (2010). *Structural equation modeling with AMOS*. New York, London: Routledge.
- Cieślak, R., Klonowicz, T. (2004). Cele, reaktywność i dobrostan. *Studia Psychologiczne*, 42, 27–39.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49 (1), 71–75.

- Frost, K. M., Frost, C. J. (2000). Romanian and American life aspirations in relation to psychological well-being. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 31 (6), 726–751.
- Górnik-Durose, M. (2002). *Psychologiczne aspekty posiadania – między instrumentalnością a społeczną użytecznością dóbr materialnych*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Górnik-Durose, M., Janiec, K. (2010). Merkantyizm psychiczny, struktura celów a poczucie dobrostanu psychologicznego. W: A. M. Zawadzka, M. Górnik-Durose (red.), *Życie w konsumpcji, konsumpcja w życiu. Psychologiczne ścieżki współzależności* (s. 142–160). Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Grouzet, F. M. E., Ahuvia, A., Kim, Y., Ryan, R. M., Schmuck, P., Kasser, T., Dols, J. M. F., Lau, S., Saunders, S., Sheldon, K. M. (2005). The structure of goal contents across 15 cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89 (5), 800–816.
- Hornowska, E. (2001). *Testy psychologiczne. Teoria i praktyka* (t. 6 serii: Wykłady z Psychologii). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Juczynski, Z. (2001). *Narzędzia pomiaru w promocji i psychologii zdrowia*. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP.
- Kasser, T. (2002). *The high price of materialism*. Cambridge: The MIT Press.
- Kasser, T., Ahuvia, A. (2002). Materialistic values and well-being in business students. *European Journal of Social Psychology*, 32, 137–146.
- Kasser, T., Ryan, R.M. (1993). A dark side of an American dream: Correlates of financial success as a central life aspiration. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65, 410–422.
- Kasser, T., Ryan, R. M. (1996). Further examining the American dream: Differential correlates of intrinsic and extrinsic goals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22, 280–287.
- Kasser, T., Ryan, R. M. (2001). Be careful what you wish for: Optimal functioning and the relative attainment of intrinsic and extrinsic goals. W: P. Schmuck, K. Sheldon (red.), *Life goals and well-being*. Getynga: Hogrefe.
- Kim, Y., Kasser, T., Lee, H. (2003). Self-concept, aspirations, and well-being in South Korea and the United States. *Journal of Social Psychology*, 143, 277–290.
- Kondratowicz-Nowak, B., Zawadzka, A. M., Godlewska-Werner, D. (2013). Aspiracje materialistyczne i niematerialistyczne a religijność. W: H. Grzymała-Moszczyńska, K. Skrzyńska, M. Jarosz (red.), *Nauka wobec religijności i duchowości człowieka*. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Lekes, N., Gingras, I., Philippe, F. L., Koestner, R., Fang, J. (2009). Parental autonomy support, intrinsic life goals, and well-being among adolescents in China and North America. *Journal of Youth and Adolescence*, 39 (8), 858–869 (pobrane z: www.springerlink.com.).
- Marsh, H. W., Hocevar, D. (1985). Application of confirmatory factor analysis to the study of self-concept: First- and higher order factor models and their invariance across groups. *Psychological Bulletin*, 97 (3), 562–582.
- Martos, T., Kopp, M. S. (2012). Life goals and well-being: Does financial status matter? Evidence from a representative Hungarian sample. *Social Indicator Research*, 105, 561–568.
- Rijavec, M., Brdar, J., Miljković, D. (2006). Extrinsic vs. intrinsic life goals, and well-being. W: A. Delle Fave (red.), *Dimensions of well-being: Research and interventions* (s. 91–103). Milano: Franco Angeli.
- Ryan, R. M., Chirkov, V. I., Little, T. D., Sheldon, K. M., Timoshina, E., Deci, E. L. (1999). The American dream in Russia: Extrinsic aspirations and well-being in two cultures. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25, 1509–1524.
- Ryan, R. M., Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68–78.
- Schmuck, P., Kasser, T., Ryan, R. M. (2000). The relationship of well-being to intrinsic and extrinsic goals in Germany and the US. *Social Indicators Research*, 50, 225–241.
- Schwartz, S. (1992). Universals in the content and structure of values: The theoretical advances and empirical tests in 20 countries. W: M. P. Zanna (red.), *Advances in experimental social psychology* (t. 25, s. 1–65). Orlando, FL: Academic Press.
- Schwartz, S. H., Cieciuch, J., Vecchione, M., Davidov, E., Fischer, R., Beierlein, C., Konty, M. (2012). Refining the theory of basic individual values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 103, 663–688.
- Sheldon, K. M., Elliot, A. J. (1999). Goal striving, need satisfaction and longitudinal well-being: The self-concordance model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76, 482–497.
- Sheldon, K. M., Houser-Marko, L. (2001). Self-concordance, goal attainment, and the pursuit of happiness: Can there be an upward spiral? *Journal of Personality and Social Psychology*, 80, 152–165.
- Skarżyńska, K. (2003). Cele życiowe, zaufanie interpersonalne i zadowolenie z życia. *Psychologia Jakości Życia*, 2 (1), 35–49.
- Skarżyńska, K. (2004). Poszukiwać przyjaciół czy zdobywać majątek? Cele życiowe a zadowolenie z życia. *Roczniki Psychologiczne*, 7 (1), 7–31.
- Zawadzka, A. M. (2006). Wartości osobiste tłumaczące orientację materialistyczną jednostki. *Roczniki Psychologiczne*, 9 (1), 61–80.
- Zawadzka, A. M., Duda, J. (2012). Zakupy, zadowolenie z życia i aspiracje życiowe: czyli jakie zakupy i komu mogą podwyższać zadowolenie z życia. W: M. Górnik-Durose, A. M. Zawadzka (red.), *W supermarkecie szczęścia. O różnorodności zachowań konsumenckich w kontekście jakości życia* (s. 133–158). Warszawa: Wydawnictwo Difin.
- Zawadzka, A. M., Zalewska, J. (2013). Czy pokora może dawać szczęście w życiu? Związki pokory z aspiracjami i zadowoleniem z życia. *Roczniki Psychologiczne*, 16 (3), 415–431.

Seven-dimensional model of life aspirations by Kasser and Ryan: Analysis of validity and reliability of the instrument

Anna Maria Zawadzka, Joanna Duda, Rafał Rymkiewicz, Blanka Kondratowicz-Nowak

University of Gdańsk, Institute of Psychology

ABSTRACT

The article presents the Polish adaptation of the measure called Aspiration Index, designed by T. Kasser and R. Ryan. The tool is used to measure two types of aspirations – intrinsic (personal development, relationships with others, community feeling) and extrinsic (wealth, fame, image), as well as health aspirations. Results of three studies were presented. The first study demonstrated a good fit of the authors' seven factors model and a satisfactory reliability of each aspiration. Results of the second study showed a positive relationship of intrinsic aspirations with positive feelings and subjective well-being. The third study demonstrated a positive relationship between extrinsic aspirations – wealth, popularity and image – and the materialistic orientation. The instrument has proved to be internally accurate, theoretically valid and reliable.

Keywords: *Index aspirations, subjective well-being, materialism, extrinsic and intrinsic aspirations*

Złożono do druku: 22.11.2013

Złożono poprawiony tekst: 11.03.2014/22.05.2014

Zaakceptowano do druku: 22.05.2014